ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅՈՒՆ

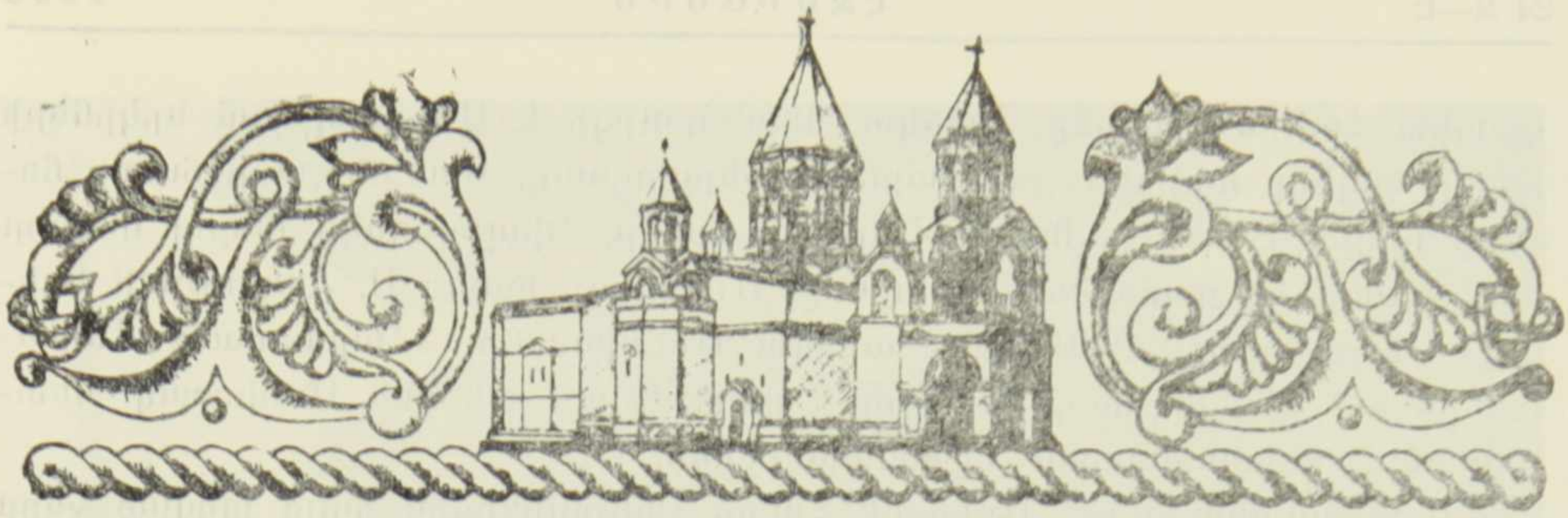

Հունիսի 12—16-ը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ի հրավերով այցելեց Ռուսաստանի Դաշնության մայրաքաղաք Մոսկվա: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ուղեկցում էին Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը, Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգև եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը, «Էջմիածին» հանդեսի գլխավոր խմբագիր Ատողիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանը, կրոնի գործերի խորհրդի նախագահի պաշտոնակատար Լազար Սուջյանը, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ Ռաֆայել Պապոյանը, գավազանակիրներ Միքայել ծայրագույն վարդապետ Աջապահյանը և Գրիգոր վարդապետ Չիֆթչյանը:

«Զվարթնոց» օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին ճանապարհելու էին եկել Հայաստանի Հանրապետությունում Ռուսաստանի Դաշնության արտակարգ և լիազոր դեսպան Անդրեյ Ռուռնովը, Մայր տաճարի լուսարարապետ Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սանթուրյանը, Շիրակի թեմի առաջնորդ Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյանը, միաբան հայրեր և Մայր Աթոռի պաշտոնյաներ: Հայաստանի Հանրապետության նախագահ մեծահարգ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը Վեհափառ Հայրապետին և Նորին Սրբությանը ընկերակցող պատվիրակությանն էր տրամադրել նախագահական օդանավը:

ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԴԻՄԱՎՈՐՈՒՄ Է ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Հունիսի 12-ի երեկոյան ժամը 5-ին Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Կաթողիկոսի ինքնաթիռը վայրէջք կատարեց Մոսկվայի «Վնուկովո-1» օդանավակայանում, որտեղ Հայոց Հայրապետին դիմավորեց Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ն՝ իր շքախմբով, Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը, Ռուսաստանի Դաշնությունում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Յուրա Մկրտումյանը, Հյուսիսային Կովկասի հայոց առաջնորդական փոխանորդ Եզնիկ ծայրագույն վարդապետ Պետրոսյանը, Ուկրաինայի հայոց առաջնորդական փոխանորդ Նաթան ծայրագույն վար-

դպետ Հովհաննիսյանը, Սանկտ Պետերբուրգի և Մերձբալթյան երկրների հայոց հոգևոր հովիվ Եզրաս աբեղա Ներսիսյանը, Կրասնոդարի հայոց հոգևոր հովիվ Տաթև քահանա Հարությունյանը, Կիսլովոդսկի հայոց հոգևոր հովիվ Սարգիս քահանա Պողոսյանը, Մոսկվայի հայոց Ս. Հարություն եկեղեցու հոգևոր հովիվ Մովսես աբեղա Մովսիսյանը, «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի գործադիր վարչության տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանը, դեսպանատան աշխատակիցներ:

Օդանավակայանում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ցույց տրված ջերմ ընդունելության ողջ ընթացքը լուսաբանում էին տասնյակ լրագրողներ, «ԻՏԱ», «Վեստի» և այլ լրատվական գործակալությունների թղթակիցներ:

Ողջույնի և բարեմաղթանքի ջերմ խոսքեր փոխանակելուց հետո Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Կաթողիկոսը և Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Ալեքսեյ Բ Պատրիարքը ուղևորվեցին դեպի Ս. Դանիլովյան վանք, որտեղ տեղի ունեցավ Հոգևոր պետերի և պատվիրակության ներկայացուցիչների հանդիպում: Ռուսաց Պատրիարքը տեղեկություններ հաղորդեց Ղարաբաղի հարցի շուրջ այն եռակողմ հանդիպման վերաբերյալ, որը հաջորդ օրը տեղի էր ունենալու Ռուսաստանի, Հայաստանի և Ադրբեջանի հոգևոր առաջնորդների միջև հաջորդ օրը հետ միջօրեին: Շնորհակալություն հայտնեց Հայոց Հայրապետին՝ խաղաղարար գործուն ջանքերի համար:

Պատասխան խոսքում Գարեգին Ա Կաթողիկոսը նշեց, որ ինքը տեսնում է Աստծո մասնակցությունը խաղաղության գործի մեջ: Եվ այդ խնդրում մեծ դեր է վերապահված Ռուսաստանին: Երկու բարեկամ ժողովուրդների և երկրների միջև պիտի շարունակվեն եղբայրական դարավոր կապերն ու հարաբերությունները և փոխադարձ գործակցության ամրացման խնդրում կարևոր դեր պիտի ստանձնեն Ռուս Ուղղափառ և Հայ Առաքելական քույր Եկեղեցիները, ասաց Գարեգին Ա Կաթողիկոսը:

ԵՌԱԿՈՂՄ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Ս. ԴԱՆԻԼՈՎՅԱՆ ՎԱՆՔՈՒՄ

Հաջորդ օրը, հունիսի 13-ին, Նորին Սրբությունն իր պատվիրակության ընկերակցությամբ ծաղկեպսակ դրեց Անհայտ զինվորի հուշարձանին Ալեքսանդրովյան այգում՝ հարգանքի իր տուրքը մատուցելով Հայրենական պատերազմում զոհված մարտիկների հիշատակին:

Նույն օրը Ս. Դանիլովյան վանքում Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ի հրավերով և մասնակցությամբ տեղի ունեցավ Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսի հանդիպումը Կովկասի մուսուլմանների հոգևոր պետ Շեյխ Ուլ-իսլամ Ալլահ-շյուքյուր Փաշա-զադեի հետ: Բացելով այն, Ալեքսեյ Բ Պատրիարքը նշեց, որ Հայաստանի և Ադրբեջանի հոգևոր առաջնորդների անդրանիկ հանդիպումը տեղի է ունեցել դեռևս 1988-ին՝ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու նախաձեռնությամբ: Նա հույս հայտնեց, որ ներկա՝ չորրորդ հանդիպումը սկիզբ կդնի փոխըմբռնման գործընթացին: Բանակցությունների ընթացքին Նորին Սրբության հետ ներկա էին Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը, Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը, Պարգև եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը և Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ Ռաֆայել Պապայանը: Երեք հոգևոր պետերի խոսքերից հետո մասնակիցներին բաժանվեց հայտարարության նախագիծը, որից հետո հոգևոր պետերը ներկայացրին իրենց հետ ժամանած պատվիրակության

Վեհափառ Հայրապետին դիմավորում է Մոսկվայի եւ
Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալեքսի Բ-ն

Հանդիպում Մոսկվայի պատրիարքարանում

Նվերների փոխանակում

Եռամյակի բանակցությունների ընթացքում վարչապետ Ինչիտաձե

անդամներին: Մանրամասն և երկար քննարկումներից հետո, որոնք անցան փոխըմբռնման մթնոլորտում, ընդունվեց «Մոսկովյան հայտարարությունը», որ ստորագրեցին Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Կաթողիկոսը, Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ը, Ադրբեջանի և Անդրկովկասի մուսուլմանների հոգևոր առաջնորդ Շեյխ Ուլ-իսլամը: Այդ հայտարարությամբ ընդգծվում էր, որ հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտը կրոնական բնույթ չունի: Եռակողմ հանդիպման մասնակիցները իրենց գոհունակություն են հայտնում գերիների ազատ արձակման արդեն առկա փաստերի առթիվ, միաժամանակ հանդես գալով հայ-ադրբեջանական խաղաղարար կոնֆերանս անցկացնելու նախաձեռնությամբ: Երեք ժողովուրդների հոգևոր առաջնորդները կոչ են անում պետական իշխանության մարմիններին՝ անսալ խաղաղության աստվածահաճո ձայնին:

Ստորև ներկայացնում ենք Համատեղ Հայտարարության ամբողջական տեքստը:

ՀԱՄԱՏԵՂ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մենք՝ Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ, Ծայրագույն Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա և Կովկասի ժողովուրդների Վերին Կրոնական Խորհրդի Նախագահ, Ադրբեջանի Մահմեդականների Հոգևոր Առաջնորդ Շեյխ-ուլ-իսլամ Ալլահ-շյուքյուր Փաշա-զադե, հանդիպեցինք Մոսկվայում՝ քննարկելու համար զինված դիմակայության հաղթահարման ուղիները, ինչպես նաև միասնաբար խորհրդածելու այն բանի շուրջ, թե ինչպես կարող ենք մենք՝ կրոնական գործիչներս, նպաստել Ղարաբաղի հիմնախնդրի պատճառով առաջացած հակամարտության ապաքինմանը:

Մենք ուրախ ենք, որ մեր ժողովուրդների հոգևոր առաջնորդները հանդիպում են արդեն չորրորդ անգամ, և որ ականավոր հովվապետ ու խաղաղարար երջանկահիշատակ Սրբազնագույն Պատրիարք Վազգեն Ա-ի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ 1988 թվականի մայիսի 5-ի, 1993 թվականի նոյեմբերի 17—18-ի և 1994 թվականի ապրիլի 15-ի հանդիպումներում սկսված գործընթացն այսօր հաջողությամբ շարունակվում է:

Մենք պաշտպանում ենք նախկինում նման հանդիպումների ժամանակ արտահայտված այն կարծիքը, որ հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը զուրկ է կրոնական հիմքից և մեղսալից չէ քրիստոնեության ու իսլամի տեսանկյունից: Մենք կրկին դիմում ենք հակամարտող կողմերի պետական ղեկավարներին՝ գոյություն ունեցող վեճերի խաղաղ լուծման համար ամեն ինչ անելու կոչով: Մենք կոչ ենք ուղղում նաև հակամարտության տարածաշրջանում դեպքերի զարգացման վրա պատմականորեն ոչ քիչ ազդեցություն ունեցող Ռուսաստանի ղեկավարությանը՝ հնարավոր բոլոր ջանքերը գործադրել՝ այնտեղ կայուն խաղաղության հաստատման և խոշոր քաղաքական համաձայնագրի ստորագրման համար: Դրան հասնելուն կարող է օգնել նաև ողջ համաշխարհային ընկերակցությունը, և մենք նրան խնդրում ենք չմոռանալ նրանց ցավի մասին, ովքեր տառապում են կործանարար թշնամանքից:

Այժմ, երբ տարածաշրջանում իրադրությունը որոշ չափով կայունացել է, բայց հակամարտությունը կարող է ամեն րոպե վերսկսվել, անհրաժեշտ է խաղաղությունն իրոք կայուն և արդարացի դարձնել, որպեսզի մարդիկ հնարավորություն ստանան վերադառնալու այն վայրերը, որտեղից նրանք արտաքսվել են պատերազմի պատճառով: Ընդհանրապես փախստականների հիմնախնդրի լուծումը, որը խաղաղության հիմնական պայմաններից է, պետք է դառնա բանակցությունների գլխավոր նյութերից մեկը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է պահանջում գերիների և պատանդների ծանր ճակատագիրը, որոնց թվում կան շատ կանայք և երեխաներ:

Մենք ողջունում ենք կողմերի բարի կամքի քայլերը՝ գերիների և պատանդների ազատ արձակումը, և կոչ ենք ուղղում ինչպես քաղաքական, այնպես էլ կրոնական գործիչներին, ակտիվացնել ջանքերն այս ազնիվ, մարդասիրական գործընթացում՝ մինչև վերջին գերյալի ազատ արձակումը:

Կրոնական գործիչները, քրիստոնեության և իսլամի բոլոր հետևորդները ի վերուստ կոչված են ակտիվացնելու իրենց մասնակցությունը խաղաղարար գործընթացի մեջ: Հենց դրա համար էլ մենք հանդես ենք գալիս հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների հիմնախնդիրներին նվիրված հաշտության խորհրդաժողովի շուտափույթ անցկացման նախաձեռնությամբ, որպեսզի միասնաբար մարդկանց ավետենք հաշտության խոսքը: Այս գործում օգնության կոչելով Բարձրյալին, խնդրում ենք այս տարածաշրջաններում արպող բոլոր հավատացյալներին՝ աջակցել մեր խաղաղարար առաքելությանը: Կոչ ենք ուղղում նաև իշխանություններին՝ անսալ մեզ՝ ի բարօրություն իրենց կողմից առաջնորդվող ժողովուրդների:

Համոզված ենք, որ Տերը կօգնի իր հավատացյալներին վերականգնելու խաղաղությունն ու հաշտությունը: Քանզի նրանց բարի, արդարացի խոսքը, ծառայությունը սիրույն և գթասրտությանը, նվիրվածությունը խաղաղությանն ու ճշմարտությանը, կարող են շատ ավելին անել, քան քաղաքական գործիչների վեճերն ու զինվորականների հակամարտությունը: Իսկական խաղաղությունն սկսվում է մարդու սրտում: Մենք հավատում ենք, որ մեր խոնարհ աղոթքներն ու ջանքերը մարդկանց կօգնեն հետու վանելու չարի ծառայությունը և իրենց սրտերը հանձնելու Բարձրյալին, Որը մեզ պարգևում է խաղաղություն, սեր և հաշտություն:

Բարձրյալ Արարիչը մեզ օգնական: Ամեն:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա

Ծայրագույն Պատրիարք
և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ԱԼԵՔՍԵՅ Բ

Պատրիարք Մոսկվայի
և Համայն Ռուսիո

Ա. ՓԱՇԱ-ԶԱԴԵ

Շեյխ-ուլ-իսլամ
Կովկասի ժողովուրդների
Վերին Կրոնական Խորհրդի
Նախագահ

Մոսկվա,
13 հունիսի 1995 թ.

Առաջին պաշտոնական հանդիպում

Ոսկեայ խնամքով փոխանցանկում պատրաստուած ծաստուն մեջ

Ճաշկերույթ ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի

Նվերների փոխանակում

Այս հայտարարությունը գնահատվեց իբրև կարևոր քայլ խաղաղության ճանապարհին։ Հայտարարության վերջնական տեքստի ստորագրումից հետո Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը շնորհակալություն հայտնեց Ալեքսեյ Բ Պատրիարքին, որի նախաձեռնությամբ կայացավ եռակողմ հանդիպումը։ Մենք կուզենք, որ պատերազմը երբեք չվերադառնա, և բոլոր հարցերը լուծվեն երկխոսության միջոցով, մենք ուրիշ ճանապարհ չունենք խաղաղության ճանապարհից բացի, վերջում ավելացրեց Նորին Սրբությունը։

Երեկոյան Վեհափառ Հայրապետը հյուրընկալվեց Մոսկվայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատանը։ Դեսպան Ցուրա Մկրտումյանը ներկայացրեց Ռուսաստանի դաշնությունում հայության կացությունը՝ միաժամանակ ընդգծելով, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցը մեծ ոգևորություն է առաջ բերել Մոսկվայի հայության շրջանում։

Վեհափառ Հայրապետը շնորհակալություն հայտնեց դեսպանին ջերմ ընդունելության համար և իր գրքերը նվիրեց դեսպանատան գրադարանին։

ՃԱՇԿԵՐՈՒՅԹ Ի ՊԱՏԻՎ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Հունիսի 14-ին Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հյուրընկալվեց Ալեքսեյ Բ Պատրիարքի նստավայրում՝ Ս. Դանիլովյան վանքում։ Ընդունելությանը մասնակցում էին Ռուսաստանի Դաշնությունում Իտալիայի, Լիբանանի, Սիրիայի, Հունաստանի, Արգենտինայի, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների, Մեծն Բրիտանիո, Հայաստանի դեսպաններ և դեսպանության ներկայացուցիչներ, հոգևորական գործիչներ, պատվարժան հյուրեր։

«Մեր ազգերը կդառնան բարոյական առողջ հիմքերի վրա վերականգնվող ազգեր, երբ նրանց կյանքում կներգործեն քրիստոնեական հավատքը և բարոյական սկզբունքները,—պատասխան խոսքում ասաց Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը։ — Դրանով է, որ կարող կդառնանք առաջքն առնելու օտար և մոլորեցուցիչ քարոզություններին, որոնք փորձում են մեր հավատացյալների կյանքը խռովել և քրիստոնեական ճշմարտություններից հեռացնել։ Առօրյա հացի նման այդ գործակցությունը կարևորություն է ստացել այս օրերին...

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, Հայ Եկեղեցու նվիրապետական մյուս Աթոռների հետ միասին և ողջ աշխարհում, Հայաստանից մինչև Միջին Արևելք և Եվրոպայից մինչև Ամերիկաները, ու Ափրիկեից մինչև Ծայրագույն Արևելք տարածված իր բոլոր թեմերի սերտ լծակցությամբը պատրաստ է այդ գործակցությունը հառաջ տանել Ռուս մեծ Եկեղեցու հետ սիրո, եղբայրության, հարգանքի և հասարակաց պարտավորության սկզբունքներից առաջնորդված»։

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԽՈՍՔԸ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆՈՒՄ

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԵՔՍԵՅ Բ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ

Սիրելյալ եղբայր ի Քրիստոս,

Հոգեկան խոր գոհունակության և եղբայրական սիրով օծուն ուրախությամբ ողջունում ենք Ձեզ Մեր այս առաջին հանդիպումին, որ տեղի է ունենում Աստուծո կամքով, մեր Եկեղեցիների փոխադարձ սիրո զորությամբ և միասնական գործակցության ամբողջական պատրաստակամությամբ: Թող մեր Տերը՝ Հիսուս Քրիստոս, օրհնի և պտղաբեր դարձնի այս առաջին հանդիպումը Իր փառքի և Իր Եկեղեցու պայծառ ու արդյունաբեր առաքելությանը համար՝ ի խնդիր ռուս և հայ ժողովուրդների հոգևոր շինության և վասն քրիստոնեական ընդհանուր Եկեղեցվո ու մարդկության խաղաղության և բարօրության:

Անհավասիկ երկու ամիսներ անցան այն օրից, երբ ողորմությամբն Աստուծո և ընտրությամբը հայ ազգին՝ կոչվեցինք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության ծանրագույն և բարձրագույն պարտավորության, հայ ժողովրդի պատմության ամենեն վճռական, դժվարին և միանգամայն խոստումնալից այս ժամանակներին:

Մեր գահակալության օրը Մենք խորապես քաջալերվեցինք՝ զգալով Ձեր եղբայրության սերն ու աղոթքը, հոգեկան զորակցությունը, որն արտահայտվեց Ձեր ներկայացուցչի՝ միտրոպոլիտ Ֆիլարետի ներկայությամբը ի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին: Ձերմ շնորհակալություն ենք հայտնում այդ եղբայրական սիրալիր և անկեղծ վերաբերումի համար:

Հայաստանից դուրս Մեր առաջին ճանապարհորդությունը փափագեցինք կատարել այստեղ Մոսկվա և Մեր առաջին միջեկեղեցական հանդիպումն ունենալ Ձե՛զ հետ: Պատճառը պարզ է: Պատմության բնական թելադրանքն է այդ: Վերջին դարերին հայ ժողովրդի և պետության ազգային-եկեղեցական, քաղաքական և մշակութային, ընկերային ու տնտեսական կյանքը զարգացել է ռուս ժողովրդի և պետության հետ սերտ հարաբերության պայմանների ներքո: Հայ Առաքելական և Ռուս Օրթոդոքս Եկեղեցիները հաճախ եղել են նույնատեսակ պայմանների ու կացությունների դիմագրավման հարկի տակ: Նրանց միասնական գործակցությունը հանդիսացել է բարիքների աղբյուր:

Ներկայումս մեր երկու Եկեղեցիներն ու երկու ժողովուրդներն էլ դեմ-հանդիման են գտնվում այնպիսի մի նոր կացության, որը հատկանշված է բռնապետական կարգերից ձերբազատ և անկախ պետականության կառույցներով օժտված պայմաններով: Կրոնի, խոհքի ու խոսքի ազատ արտահայտության այս բարեբաստիկ շրջանին մենք կարիքն ենք զգում մեր ժողովուրդների կյանքում ուժեղ թափով ներգործոն ազդեցության վերածելու քրիստոնեական սուրբ հավատի տարածման, Ավետարանի սուրբ և սրբարար սկզբունքների քարոզության գործը: Դրանով է, որ ազգերը կդառնան բարոյական առողջ հիմքերի վրա վերականգնվող ազգեր: Դրանով է, որ կարող ենք ձեռք բերել մեր ժողովրդի բարոյական տոկունությունն ու իսկական բարեկեցությունը: Դրանով է, որ կարող կդառնանք առաջքն առնելու օտար

Երկու հովվապետները Մոսկվայի պատրիարքարանում

Մոսկվայում կառուցվելիք «Քրիստոս-Փրկիչ» եկեղեցու մանրակերտի մոտ

և մոլորեցուցիչ քարոզությունների, որոնք փորձում են մեր հավատացյալների կյանքը խռովել և քրիստոնեական ճշմարտություններից հեռացնել: Առօրյա հացի նման այդ գործակցությունը կարևորություն է ստացել այս օրերին:

Մենք անձնապես և երկար տարիներից ի վեր ծանոթ ենք Ձերդ Եղբայրության, ինչպես նաև Ռուս Օրթոդոքս Եկեղեցու Սուրբ Սինոդի պատվարժան անդամներից և մեր հոգևոր եղբայրներից շատերին: Անձնական բարեկամության այդ զգացումը եթե գիտենանք շաղախել մեր հասարակաց առաքելության հետ, այն ատեն շատ ավելի առատ և ընտիր արդյունքներ ձեռք կբերվեն Տիրոջ այգու մշակության մեր քրիստոսատուր առաքելության անդաստանում:

Նման գործակցությունը պետք է առավել լայն տարածք գտնի և նույն եղբայրական ոգով ու ներդաշնակ ջանքերով ծավալվի ընդհանուր քրիստոնեական Եկեղեցու և ողջ աշխարհի հետ մեր հարաբերությունների մարզում, մասնավորաբար միջեկեղեցական (Էկյումենիկ) հարաբերությունների այս ժամանակաշրջանում:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, Հայ Եկեղեցու նվիրապետական մյուս Աթոռների և ողջ աշխարհում, Հայաստանից մինչև Միջին Արևելք և Եվրոպայից մինչև Ամերիկաները, ու Աֆրիկեից մինչև Ծայրագույն Արևելք, տարածված իր բոլոր թեմերի սերտ լծակցությամբը պատրաստ է այդ գործակցությունը հառաջ տանել Ռուս մեծ Եկեղեցու հետ սիրո, եղբարության, հարգանքի և հասարակաց պարտավորության սկզբունքներից առաջնորդված:

Ահա լրանում է երկրորդ հազարամյակը և բացվելու է երրորդը: Հայց. Եկեղեցին նշելու է իր պաշտոնական հիմնադրության կամ հայոց պետության կողմից քրիստոնեության ազգային կրոն հռչակման 1700-ամյակը: Մենք սպասում ենք, որ բոլոր քրիստոնեական Եկեղեցիները, և նրանց շարքում և առաջին կարգի վրա Ռուս Օրթոդոքս Եկեղեցին, լինեն մեզ հետ միասնական: Միասնական, որպեսզի շուրջ երկու հազար տարիներ քրիստոնեական հավատքը Հայաստանում կենդանի և ստեղծագործ պահած մեր Եկեղեցու դարավոր վկայությունը դառնա վերանորոգության ուժ մեր հայ ժողովրդի համար և առ Աստված գոհաբանության առիթ՝ մեր բոլոր քրիստոնեական քույր Եկեղեցիների համար:

Ահա թե ի՛նչ մտքերով, զգացումներով, տրամադրություններով և առաջադրություններով նայում ենք ներկային և ապագային՝ միշտ մեր համոզումը խարսխելով Պողոս Առաքյալի խոսքի վրա, որն ասում է. «Յոյս ոչ երբէք ամաչեցուցանէ» (Հռոմ. Ե 5), և մեր ներշնչման ուժն ստանալով մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսից, որ ապահովեցնում է մեզ՝ ասելով. «Հաւատք քո կեցուցին զքեզ» (Մատթ. Թ 22):

Թող Տիրոջ ամենազոր Աջն ու ամենատես Աչքը առաջնորդեն մեզ բոլորիս, որպեսզի մենք ևս կարենանք առաջնորդել մեր ժողովուրդներին «ի վայրի դալարուոջ եւ առ ջուրս հանգստեան» (Սաղմ. ԻԲ 2):

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա
Ծայրագույն Պատրիարք և
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ընդունելության վերջում տեղի ունեցավ նվերների փոխանակություն: Ալեքսեյ Բ Պատրիարքին Վեհափառ Հայրապետը նվիրեց Ս. Էջմիածնի պատկերը կրող հուշանվեր, իսկ Ռուսաց Պատրիարքը Հայոց Հայրապետին ընծայեց գավազան և սափոր:

Կեսօրից հետո Հայոց Հայրապետն այցելեց այն վայրը, ուր կառուցվում է Ռուսաց մեծագույն Ամենափրկիչ եկեղեցին: Ինչպես ներկայացրեց Ալեքսեյ Պատրիարքը, եկեղեցին պայթեցվել է ստալինյան բռնապետության տարիներին, 30-ական թվականների սկզբին և այժմ վերստին բարձրացող տաճարը ապաշխարանքի խորհուրդ ունի իր մեջ: Դիտելով կառույցը, Վեհափառ Հայրապետը Ռուսաց Պատրիարքին տեղեկացրեց, որ մինչև 2001 թվականը Մայր Տաճարում կկատարվի նաև Երևանում՝ ի նշանավորումն քրիստոնեության պետական ընդունման 1700-ամյակի:

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ Է ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Նույն օրը, երեկոյան, «Մետրոպոլ» հյուրանոցում Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի թեմի առաջնորդ Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանի կողմից կազմակերպվեց հյուրընկալություն: Այդ օրը Հայոց Հայրապետի օրհնությունը ստանալու էին եկել պետական պաշտոնական բարձրաստիճան գործիչներ, նախարարներ, արվեստագետներ, գործարար մարդիկ:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՄՈՍԿՎԱՅԻ «ՄԵՏՐՈՊՈԼ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԻ ՍՐԱՀՈՒՄ
(14 հունիսի 1995 թ.)

Այսօր, արդեն երրորդ անգամն ըլլալով մեկ օրվա մեջ, ես եղբայրական հանդիպում կունենամ Նորին Սրբության հետ: Առաջին երկուքը եղան ռուսական շրջանակի մեջ, Ռուս Պրավոսլավ Եկեղեցվո կեդրոնի մեջ և երկրորդը եղավ Նորաշեն նոր կառուցվող եկեղեցիի մեջ և այս երրորդը ավելի իմ սրտիս քաղցրորեն կխոսի, որովհետև Նորին Սրբությունը մեծ հյուր է հայ ժողովրդի համար, այստեղ Մոսկվայում:

Ռուսական Օրթոդոքս Եկեղեցվո և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցվո և անոր հոգևոր կեդրոնը հանդիսացող Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հարաբերությունները այսօր նոր փայլ կստանան: Այստեղ ես կողջունեմ նաև բոլոր մեր այն եղբայրները, որոնք մուսուլմանական կրոնքին կպատկանեն: Մենք եղանք հյուրը Նորին Սրբություն Պատրիարք Ալեքսեյ Երկրորդի և մեր այդ հանդիպումը ունեցավ պատմական նշանակություն ոչ միայն երկու Եկեղեցիներու փոխհարաբերության ամրացմանը համար, այլ նաև այս տարածաշրջանի՝ հատկապես Կովկասյան շրջանի մեր եղբայրությունը և խաղաղության հանդեպ մեր պարտականությունը կատարելու առաքելության մեջ: Նորին Սրբությունը, մենք անձնապես և Ադրբեջանի իսլամ ժողովրդին պետը եղող շեյխ Ալլահ-շյուքյուր Փաշա-զադեն միասնաբար աշխարհին և համայն Ռուսաստանին և ամբողջ այս երկիրներու մեջ տարածվող հասարակությանը ցույց տվեցինք, որ մենք՝ կրոնքի սպասավորներս խաղաղության առաքյալներ ենք: Ես հատուկ շնորհակալություն կհայտնեմ Նորին Սրբու-

Մոսկվայի եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Նորին Սրբազնութիւն Ալեքսի Բ-ն Վեհափառ Հայրապետին է հանձնում Ռուս Եկեղեցու «Անդրեաս Առաքյալի» անվան բարձրագոյն շքանշանը

Ծաղկեղջյուրի գետեղում Անհայտ զինվորի գերեզմանին

թյանը այս գեղեցիկ գաղափարը ունենալու և զայն հատակ կերպով ի գործ դնելու համար:

Ես մեկ ամիս առաջ, առաջին անգամը ըլլալով իմ կյանքի մեջ, այցելեցի Արցախ նահանգը և համոզվեցի, որ մեր ժողովուրդը այնտեղ կցանկա խաղաղություն և ոչ թե պատերազմ:

Երկրորդ խոսքս այսօր այն է, որ իմ գերագույն աստիճանի ուրախությունը կուզեմ հայտնել այն սքանչելի երևույթի մասին, որ ես տեսա Մոսկվայի մեջ այսօր, հետմիջօրեին, երբ տեսա Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցիի վերաշինության սքանչելի գործը: Ասիկա շատ գեղեցիկ բան է, և կնշանակե, որ քրիստոնեական հավատքը ժամանակով չի չափվի և քրիստոնեական հավատքը անցյալին չի պատկանի, կենդանի է այդ հավատքը և նոր եկեղեցիներու ծնունդ կուտա այսօր:

Իմ խոսքս ձեզի է, հարազատ արյունակից, հավատակից, անվանակից եղբայրներ և քույրեր, Մոսկվայի հայ զավակներ: Այս առաջին այցելությունս է միայն, տակավին ուրիշ առիթներով պիտի այցելեմ ձեզի: Եվ կուզեմ, որ դուք այս երկրին մեջ, Մոսկվայի, այնքան կեդրոնական նշանակություն ունեցող քաղաքին մեջ արժեցնեք ձեր հայությունը նոր վկայություններով և դուք ալ գաք այն օրին, երբ մենք միասին դնենք նոր եկեղեցիի հիմնաքարը այս քաղաքին մեջ: Այս առիթով կուզեմ իմ գնահատանքս հայտնել բոլոր այն աշխատանքներուն, որ այստեղի առաջնորդը՝ Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը, իրեն օգնականներին հետ միասին առաջ կտանի, Աստված զինք հզորացնե: Շնորհակալության և գնահատանքի խոսք նաև մեր Հայաստանի Հանրապետության դեսպան պրն. Մկրտումյանին և դեսպանատան ամբողջ անձնակազմին, որ զորավիգ կանգնեցավ Սրբազանին՝ կատարեց և կկատարե տակավին իր գերագույն աստիճանի պարտականությունը հանդեպ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Աստված ծաղկյալ պահե Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը, ամուր զարգացման կյանքի մեջ դնե մեր նորահասակ Հայաստանի Հանրապետությունը և Աստված նորացնե բարեկամությունը ընդմեջ Հայաստանի և Ռուսաստանի, ընդմեջ Ռուսական Ուղղափառ և Հայ Առաքելական Եկեղեցիների:

Երեկոյան ժամը 9.30-ին Վեհափառ Հայրապետն առաջնորդվեց Ալեքսեյ Բ Պատրիարքի նստավայր-վանք, որտեղ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու պետը գնահատանքի ջերմ խոսքեր ասաց Հայոց Հայրապետին Մոսկվա կատարած այցելության առթիվ և պարգևատրեց Նորին Սրբությանը Ռուսական Եկեղեցու բարձրագույն՝ ԱՆԴՐԵՅ ԱՌԱՔՅԱԼԻ շքանշանով: Դանիել Մակովսկու երկրորդ կարգի շքանշաններով պարգևատրվեցին Վեհափառ Հայրապետի շքախմբի եպիսկոպոսները, իսկ վարդապետները արժանացան Դանիել Մակովսկու երրորդ կարգի շքանշանների:

Գարեգին Ա Կաթողիկոսն իր կարգին Ալեքսեյ Բ Պատրիարքին պարգևատրեց Ս. Գրիգոր Լուսավորչի շքանշանով, որ Վեհափառ Հայրապետի կատարած առաջին պարգևատրությունն էր, նաև անդրանիկ շքանշանը, որ տրվում էր հոգևոր գործչի:

Մոսկվա մայրաքաղաքը ամենուր հիացական վերաբերմունքով էր դիմավորում Հայոց Հայրապետին: Երբ հոգևորականների թափորը հունիսի 15-ի առավոտյան շարժվեց դեպի Ս. Հարություն հայկական եկեղեցի, Գարեգին Ա Կաթողիկոսին մեծարանքով ուղեկցում և աջը համբուրելու էին գալիս նաև ազգությամբ ռուս մարդիկ: Երգեհոնի հոգեպարար երաժշտության ներքո

Հայոց Հայրապետը ներկայանում է իր հոտին, հնչում է աղոթքը: Հայ և ռուս հավատացյալները նույն եկեղեցում էին՝ նույն խոհին ու զգացումին հաղորդակից: Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը բեմ է հրավիրում Նորին Սրբությանը: «Ես եկել եմ, որ ձեզ հաղորդեմ Սուրբ Էջմիածնից բխող հավատքի անդիմադրելի ուժը,—ասում է Վեհափառ Հայրապետը,—ամուր կեցիր, ժողովուրդ, քո քրիստոնեական հավատքի վրա: Ես կոչ եմ անում ձեզ բոլորիդ՝ վերանորոգվեցեք: Քանզի դժվարություն՝ չի նշանակում հուսահատություն»: Եվ Կաթողիկոսը կրկնում է հայությանն ուղղված իր խոսքը՝ «Հայություն և հուսահատություն իրար հետ այնպես են, ինչպես ջուրն ու կրակը»:

Էջմիածնից ժամանած հոգևորականները միանում են իրենց Հայրապետին և երգում «Էջ Միածին» շարականը: Հանդիսավոր այս պահից մեծապես տպավորված և համբուրելով Հայրապետի Աջը, հավատացյալները դուրս են ելնում եկեղեցուց:

ԱՅԼԱԶԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Այնուհետև տեղի ունեցան կարևոր գործնական հանդիպումներ պետական ղեկավարության հետ: Գարեգին Կաթողիկոսին հյուրընկալում են Մոսկվայի փոխքաղաքապետ Վ. Ռեսինը, որից հետո Նորին Սրբությանը ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության Պետական Դումայի նախագահ Իվան Ռիբկինը: Ջերմ զրույցների ընթացքում քննարկվեցին Ռուսաստանի հայ համայնքի կացությանը և բարեկամ ժողովուրդների փոխգործակցությանը վերաբերող կարևորագույն խնդիրներ:

Երեկոյան տասնյակ լրագրողների մասնակցությամբ տեղի ունեցավ Նորին Սրբություն Տ. Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսի մամուլի ասուլիսը, որի ընթացքում Հայոց Հայրապետը պատմեց մոսկովյան իր շրջագայության և հանդիպումների մասին, պատասխանեց լրատվական գործակալությունների ներկայացուցիչների, թղթակիցների հարցերին:

Հուզիչ էր նույն օրը, երեկոյան, Գրողների Կենտրոնական Տանը կայացած հանդիպումը հայ համայնքի հետ:

«Ես եկել եմ զանգը հնչեցնելու՝ արթնացե՛ք. ինչի համար ենք ապրում,—իր հոտի հետ խոսեց Հայրապետը,—մենք բոլորս պարտք ունենք հայրենիքի հանդեպ, և պարտականության ձայնը զգացողը Աստծու ձայնը լսած կլինի»: Գարեգին Կաթողիկոսը հայրենիքին զորավիգ դառնալու միջոց համարեց «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» Համահայկական Հիմնադրամին զորակցումը: Հանդիպումը մեծ հոգում առաջ բերեց մոսկվաբնակ հայորդիների շրջանում: Նրանք լսեցին և տեսան նրան, ում սպասում էին՝ իրենց Հոգևոր Հորը, Հայոց Հայրապետին:

«ՄԵՆՔ ՄԵԿ ԵՂԱԾ ԵՆՔ ՄԵՐ ԴԺՎԱՐՈՒԹՅԱՆՑ ՄԵՋ, ՀԻՄԱ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԻՐԱՐ ԳՈՐԾԱԿԻՑ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆՔ»

Հունիսի 16-ին շարունակվեցին պաշտոնական ընդունելությունները: Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Կաթողիկոսին ընդունեց Ռուսաստանի Դաշնության համապետական ժողովի Դաշնային Խորհրդի նախագահ Վլադիմիր Շումեյկոն: Ջերմ զրույցի ընթացքում շոշափվեցին երկու ժողովուրդների ներ-

Վեհափառ Հայրապետը ՀՀ դեսպանատանը դեսպան Յ. Մկրտումյանի
եւ Ասողիկ Սրբազանի հետ

Հրաժեշտի դահ

կա տնտեսական կացության և հոգևոր արժեքներին վերաբերող հարցեր: Ռուսաստանի պետության բարձրաստիճան պաշտոնյան իր գնահատանքի խոսքն ուղղեց հայ ժողովրդին և նրա հոգևոր պետին: Պատասխան խոսքում Նորին Սրբությունը մասնավորաբար ասաց. «Խորապես կգնահատեմ այն գաղափարը, որ տնտեսական հիմքերեն ավելի գաղափարական հիմքերն են, որ ազգի ամրության խարիսխը կկազմեն: Մեր Եկեղեցիները կոչված են այնպիսի առաքելության, որ քրիստոնեական հավատքով առողջ ենթահող ստեղծեն տերությունների մեջ: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրվելեն ետքը առաջինը Ռուսաստան գալուս պատճառը կբացատրեմ այն հավատքով, որ ունիմ երկու ժողովուրդներու սերտ գործակցության հանդեպ:

Ալեքսեյ Բ Պատրիարքի հետ 30 տարիներու ծանոթներ ենք: Ռուս Եկեղեցու Սինոդի անդամներն ալ ինձ ծանոթ են: Հավատքի վերզարթոնքը գիս կհիացնե այս երկրին մեջ: Իբրև Հայ Եկեղեցի պիտի ջանանք մեր նպաստը բերել Հայաստանի Հանրապետության ծաղկման»:

Շնորհակալություն հայտնելով ջերմ ընդունելության համար, Վեհափառ Հայրապետն ավելացրեց. «Մենք մեկ եղած ենք մեր դժվարությանց մեջ, հիմա խաղաղության մեջ իրար գործակից պիտի ըլլանք»:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

Սրանով ավարտվեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցելությունը Ռուսաստան: Ինչպես նշվեց Ալեքսեյ Բ Պատրիարքի և Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Կոմյունիկեի մեջ, այցը չափազանց մեծ կարևորություն ուներ միջեկեղեցական հարաբերությունների սերտացման առումով, քանզի եղբայրական հարաբերությունների զարգացումը քրիստոնյա երկրների և Եկեղեցիների միջև այսօր անհրաժեշտ է, քան երբևէ: Ռուս Ուղղափառ և Հայ Առաքելական Եկեղեցիները պատրաստ են սատարել միմյանց խաղաղության հաստատման և մարդկության բարօրությանը ծառայելու սուրբ գործում:

Հունիսի 16-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վերադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին: Օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին բարի մաղթանքներով ճանապարհեցին Մինսկի և Բելառուսի միտրոպոլիտ Ֆիլարետը, Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը, Ռուսաստանում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Յուրա Մկրտումյանը, հոգևորական այլ գործիչներ և դեսպանատան աշխատակիցներ:

«Զվարթնոց» օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին Գրիգորիս և Գեորգ սրբազանները, միաբան հայրեր, Հայաստանի Հանրապետությունում Ռուսաստանի դեսպան Ա. Ռոնովը, Հայաստանի Հանրապետության նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Ծ. Գարամանուկյանը: Սուրբ Էջմիածնի Մայր տաճարի մեջ Վեհափառը դիմավորվեց միաբանների, հոգևոր ճեմարանի սաների և պաշտոնեության կողմից: Տեղի ունեցավ գոհաբանական աղոթք: Բարի գալուստյան խոսք ասաց Հուսիկ սրբազանը: Վեհափառն ամփոփ խոսեց իր հովվապետական այցելության մասին:

ՀԱՄԱՏԵՂ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՌԱՋԻՆԻ ԱՅՑԻ ՄԱՍԻՆ ՌՈՒՍ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա-ն 1995 թվականի հունիսի 12—16-ը պաշտոնապես այցելեց Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցի:

Հունիսի 12-ին Գարեգին Ա Կաթողիկոսը և Նրան ուղեկցող անձինք ժամանեցին Մոսկվա: Օդանավակայանում մեծարգո հյուրին դիմավորեցին Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ն, Սուրբ Սինոդի անդամները և Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու այլ բարձրաստիճան հոգևորականներ: Նույն օրը Ալեքսեյ Բ և Գարեգին Ա Պատրիարքները հանդիպում ունեցան Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու Պետի պաշտոնական նստավայրում՝ Ս. Դանիլովյան վանքում:

Հաջորդ օրը, հունիսի 13-ին, Գարեգին Ա Կաթողիկոսը և Հայ Առաքելական Եկեղեցու պատվիրակությունը ծաղկեպսակ զետեղեցին Անհայտ Զինվորի գերեզմանին, Մոսկովյան Կրեմլի պատի տակ:

Նույն օրը տեղի ունեցավ Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ի, Ծայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի և Կովկասի ժողովուրդների Վերին կրոնական խորհրդի նախագահ, Ադրբեջանի մահմեդականների հոգևոր առաջնորդ Շեյխ-ուլ-իսլամ Ալլահ-շյուքյուր Փաշա-զադեի խաղաղարար հանդիպումը: Հանդիպման ընթացքում ընդունվեց և ստորագրվեց միասնական մոսկովյան հայտարարություն, որի տեքստը կցված է սույն հաղորդագրությանը: Խաղաղարար հանդիպման ավարտին երեք կրոնական Առաջնորդները հանդես եկան զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների առջև:

Հունիսի 14-ին Գարեգին Ա Կաթողիկոսը այցելեց Ս. Դանիլովյան վանքի Ս. Երրորդության տաճար և այլ եկեղեցիներ, ինչպես նաև շինարարական հրապարակ՝ Ամենափրկիչ Եկեղեցու վերականգնման վայրում:

Նույն օրը Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ն, ի պատիվ մեծարգո հյուրի, ընդունելություն կազմակերպեց Ս. Դանիլովյան վանքի իր նստավայրում, իսկ Հայ Առաքելական Եկեղեցու Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի թեմի առաջնորդ Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը ընդունելություն կազմակերպեց «Մետրոպոլ» հյուրանոցում:

Այցի պաշտոնական ծրագիրն ավարտվեց նույն օրվա երեկոյան Գարեգին Ա և Ալեքսեյ Բ Պատրիարքների հանդիպումով՝ Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարքի աշխատանքային նստավայրում: Այդ հանդիպման ընթացքում Ալեքսեյ Բ Պատրիարքը Գարեգին Ա Կաթողիկոսին պարգևատրեց Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու բարձրագույն պարգևով՝ **Ս. Անդրեաս Առաքյալի** շքանշանով, իսկ Նրան ուղեկցող եպիսկոպոսներին, հոգևորականներին ու աշխարհականներին՝ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու շքանշաններով ու մեդալներով: Իր հերթին Գարեգին Ա Կաթողիկոսը Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսեյ Բ-ին պարգևատրեց Հայ Առաքելական Եկեղեցու բարձրագույն պարգևով՝ **Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ** շքանշանով:

Ռուս Ուղղափառ և Հայ Առաքելական Եկեղեցիների Պետերի հանդիպումների ընթացքում քննարկվեցին միջեկեղեցական համագործակցության և ժամանակակից հասարակության հիմնահարցերի լուծման մեջ միասնա-

կան ծառայության հարցեր: Երկու Պետերը միախորհուրդ էին բազմադարյա եղբայրության անսասանության մասին իրենց վկայության մեջ, որի հանգույցները հնուց ի վեր կապում են Հայ և Ռուս Եկեղեցիները, որոնք շատ մոտ են միմյանց իրենց մշակույթով և հոգևոր ժառանգությամբ: Այս եղբայրության ամրապնդմանը և լիակատար միության ձեռքբերման համար նախադրյալների ստեղծմանը նպաստում է հաջողությամբ ընթացող աստվածաբանական երկխոսությունը Ուղղափառ և Հին Արևելյան Եկեղեցիների միջև:

Երկու Եկեղեցիների Պետերը վկայեցին, որ իրենց պատմական բնակության երկրներում ապրող քրիստոնյաների եղբայրական համագործակցությունն այսօր անհրաժեշտ է, քան երբևէ, քանզի միայն նման համագործակցության մեջ կարող են մեծ արդյունքներ ձեռք բերվել Հայաստանի և ԱՊՀ մյուս երկրների ժողովուրդների միջև բազմակողմանի կապերի ամրապնդման գործում: Նաև հատկապես ընդգծվեց, որ երկու Եկեղեցիների հովիվներն ու զավակները, համագործակցելով մահմեդականների և բարի կամքի տեր բոլոր մարդկանց հետ, կարող են և պետք է անեն իրենցից կախված ամեն ինչ՝ Ղարաբաղի հիմնահարցից ծագած կործանարար հակամարտությունը, կովկասյան տարածաշրջանի այլ հակամարտությունները և բոլոր այն իրավիճակները հաղթահարելու համար, որտեղ մարդկանց միջև եղած թշնամանքը դեռևս տիրում է աշխարհում: Ռուս Ուղղափառ և Հայ Առաքելական Եկեղեցիները պատրաստ են միմյանց օգնելու՝ հասարակության մեջ խաղաղության, ճշմարտության, գթասրտության ու կառուցողական առաքելությունների իրականացման, մարդկանց բարօրության համար իրենց բազմաճյուղ ծառայության մեջ:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
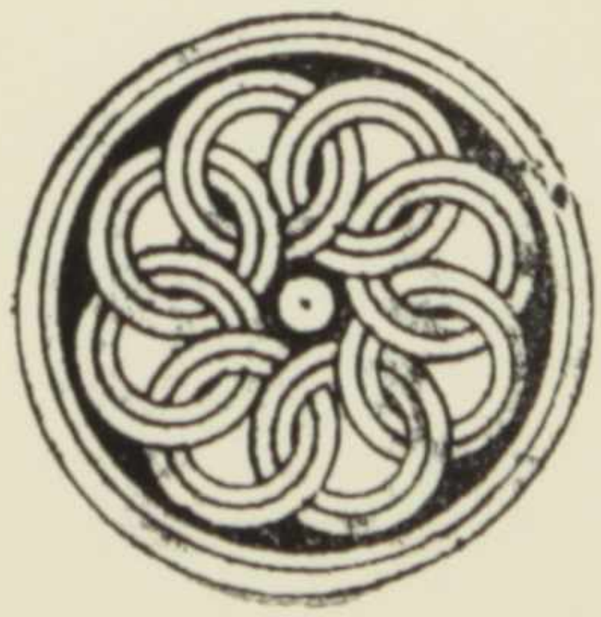
ԱԼԵՔՍԵՅ Բ
Պատրիարք Համայն Ռուսիո